СУДОРЖЕНКО Г. П.
Київський національний лінгвістичний університет

КОМУНІКАТИВНІ ОДИНИЦІ ІЗ ПСЕВДОУМОВНИМИ ВІДНОШЕННЯМИ В ІСПАНСЬКІЙ МОВІ

Статтю присвячено аналізу комунікативних одиниць із псевдоумовними відношеннями з огляду на їхню семантику, структуру та функціонування. Визначено специфіку використання цих одиниць у процесі комунікації. З'ясовано критерії виділення умовних відношень. Виокремлено умовні за формою речення в іспанській мові, які в дійсності не відображають взаємозв'язок умова-наслідок.

Ключові слова: комунікативні одиниці, псевдоумовні відношення, процес комунікації, речення іспанської мови, взаємозв'язок умова-наслідок.

Статья посвящена анализу коммуникативных единиц с точки зрения их семантики, структуры и функционирование. Установлена специфика употребления этих единиц в процессе коммуникации. Определены критерии для выделения условных отношений. Выделены условные за формой предложения в испанском языке, которые не отражают в действительности взаимосвязь условие-следствие.

Ключевые слова: коммуникативные единицы, псевдоусловные отношения, процесс коммуникации, предложения испанского языка, взаимосвязь условие-следствие.

The article deals with the analysis of communication units of pseudoconditional relationship with respect to their semantics, structure, and functioning. The specifics of these units communicative use, as well as the criteria for identifying conditional relationship have been defined. The article provides Spanish sentences which, although conditional form-wise, in reality do not convey cause-effect relationship.

Key words: communication units, pseudoconditional relationship, communication process, sentences in the Spanish language, cause and effect relationship.

Актуальність теми статті зумовлюється тенденцією лінгвістичних досліджень іспанської мови до вивчення комунікативної природи граматичних структур. Виходячи з того, що умова як явище неоднорідне виходить за межі граматичного вивчення, актуальним також є комплексний підхід до нього з огляду на логіку, семантику, комунікацію, теорію деривації та її зв'язок з економією мовних засобів. Важливим є практичне значення нашої роботи, оскільки нас цікавить потенційний мовець, не носій мови, якому наша робота допоможе, з одного боку, створити можливий світ для реалізації комунікативної ситуації, представити та уявити можливу, ймовірну чи нереальну реалізацію умови й наслідку, використовуючи різнооформлені синтаксичні структури, а з іншого, виокремити псевдоумовні структури, з'ясувати їхню комунікативну функцію та вживати їх у процесі комунікації.

Мета статті полягає в тому, щоб розкрити сутність псевдоумовних

© СудорженкоГ. П.

відношень, окреслити комунікативні одиниці із псевдоумовним значенням у іспанській мові та схарактеризувати особливості їх функціонування

Об'єктом дослідження виступає структура і семантика речення умовного за формою в іспанській мові.

Предметом роботи є структурно-семантичні та комунікативні особливості речень із псевдоумовними відношеннями.

Останнім часом у дослідженнях іспанських граматистів намітилася тенденція до вивчення семантики умовних за формою речень. Залишаються за межами семантико-функціонального поля умови речення, які формально є умовними, а в дійсності не відображають взаємозв'язок умова – наслідок [1:362; 2:358; 3:138].

Існують різні критерії для встановлення істинних умовних відношень, серед них основними, що дозволяють чітко розмежувати умову (condicionalidad) і псевдоумову (seudocondicionalidad) є реальність ситуації, відсутність гіпотетичності та порушення зв'язку умова – наслідок

Це можуть бути речення, які збігаються за формою з підрядною частиною умовних речень і вводяться умовним сполучником *si*, але вживаються самостійно, без будь-якого підпорядкування головної частини, і мають глибинну структуру простого незалежного речення. Наприклад, речення такого типу, які можна вмістити у формулу *si + el Imperfecto de Subjuntivo, si + el Pluscuamperfecto de Subjuntivo*, виражають бажання з високим ступенем експресивності та емоційності, однак таке бажання є неможливим для здійснення:

1. ¡*Si Nietzsche levantara la cabeza!* [8:292].

Los jóvenes de provincias ya no se sobreponen. Animo,¿para qué darles? –Hombre! Si me diera usted ánimos!

– No, hermano; los necesito todos para mí; búsqueselos usted por ahí adelante, a ver si los encuentra! [9:53].

– ¡Cuánto daría por que supieras cómo fui yo en estos lances! ¡Si yo pudiera! [10:335].

2. *!Si don Eduardo me hubiera hecho caso! Yo siempre se lo decía: quítese usted la corbata nueva; esta gente no perdona que nadie lleve una corbata nueva* (9:48).

Renato,! Si Dios me hubiese dado un hijo como él! [10:332].

Речення цього типу відрізняються лише віднесеністю до різних часових планів: у першому випадку дія відноситься до теперішнього часу, а в другому – до минулого. Слід зазначити, що часто подібним реченням передують у тексті предикати, які передають психологічний стан людини:

El hombre suspira – Si yo te hubiera conocido antes (ibid., 245); *El viejo reprime un suspiro: Si la maldita Rusca no me estuviera mordiendo ya tan abajo* (ibid., 265).

Окрім цього, існують речення з поверхневою структурою складнопідрядних умовних речень. Такий тип речень умовно ми можемо передати формулою: ***si + verbo en Indicativo.*** Структури такого типу мають різну семантику. Наявність зв'язку між припущенням, яке віддзеркалює правдиву ситуацію, та відповідним йому логічним наслідком, дозволяє говорити про залежність однієї дії від іншої. Залежність, як відомо, є одним із критеріїв умови, але реальність ситуації вказує на псевдоумову: *Si le ha pasado algo a mi perro la cosa no se va a quedar así* [11:21].

Як вітчизняні, так і зарубіжні граматисти відмічають, що термін "реальність" не може відноситися до умовних відношень, оскільки вона перестає передавати істинний зв'язок умова-наслідок. Послаблення умовного відношення залежить також від інтенції мовця. У процесі комунікації мовець апелює до знання свого співрозмовника певного контексту, яке базується на відомих фактах, які мали місце в минулому або стали відомими в теперішньому часі, або є загальновідомими. Семантика такої псевдоумови сприймається як спосіб гарантувати істинність ситуації. Псевдоумовне речення із семантикою аргументації втрачає гіпотетичність, характерну для істинної умови, в якій моделюється ситуація протилежна реальній.

Псевдоумовне пояснювальне речення: *Si a mí no me da gana de ir a la misa no tengo por qué darle explicaciones al sacristán ese* [11:40] передає відому всім інформацію. Для підсилення суб'єктивного значення мовець використовує одночасно прийменникову та безприйменникову форму займенника *a mí, me,* а також постпозицією *ese* по відношенню до іменника виказує свою зневагу.

Частотність вживання наступного типу псевдоумовних речень: *Además, ¿cómo se puede estar vivo sin sexo? Si los hombres lo tenemos, ¿cómo no lo van a tener los ángeles, que son más?* [10:242] спостерігається в діалогічному мовленню. Запитальна форма головної частини надає полемічного характеру висловленню.

Інший тип речень умовно ми можемо передати формулою: ***si + verbo en Indicativo + mismo verbo en Imperativo + que + mismo verbo en Subjuntivo.*** Дані структури характерні для розмовного мовлення, особливо для внутрішнього діалогу: *Si te aburres, abúrrete, no me preocupa* [12:292], "Нудьгуєш, нудьгуй, мене це не обходить." *Si se va, que se vaya, a mí me da*

igual [13:48]. Глибинна структура аналізованих речень не виражає умовні відношення, а передає редуплікацію, повтор: "Йде, нехай йде, мені однаково". "Не робить, хай і не робить, такий він".

Значну кількість складають речення з формулою ***Si +verbo en Indicativo***, які вважаються вторинною схемою, або синтактико-комунікативним дериватом псевдориторичного питання [4:74]. У цьому контексті *si* не здійснює зв'язок між репліками і таким чином не виконує функцію сполучника, а виступає показником того, що у семантику фраземи включається семантика неактуалізованого головного речення. *Si* стає опорним компонентом схеми, який типізує її, і є показником суб'єктно-модального значення подиву, невдоволення попередньою реплікою. Тут ідеться про сталу схему, а не про оказіональну недомовленість або про еліпсис [там само]. Подібні фраземи вважаються висловленнями, побудованими за повною мовною моделлю, хоч сама модель постає вторинною.

З цього випливає, що близькі відношення можуть виражатися за допомогою різнотипних засобів зв'язку. І навпаки, одні й ті самі формальні засоби можуть використовуватися для вираження суттєво відмінних смислових відношень. Наприклад, сполучник *si* в іспанській мові вводить не тільки умовні періоди. Розрізняють три типи *si*: а) ті, що вводять підрядну підметову: *Lo importante es si sabe arreglarlo*; б) ті, що вводять прямий додаток: *No sé si sabe arreglarlo*;в) ті, що вживаються з прийменником: *hablaron de si arreglarían el coche hoy* [5:265]. Іспанські граматисти називають його пояснюючим і таким,що вводить якесь поняття (*anunciativo*) [6:82]. Проте деякі вітчизняні іспаністи вважають ***si*** часткою [5:265; 7:269]. Цей сполучник виконує декілька синтаксичних функцій, зокрема роль підрядного сполучника і вводить у складнопідрядному реченні непряме питання без питального слова: *Me pregunto si es un puedo y no quiero, o es un quiero y no puedo, y no sé que será más desgraciado* [14:33]. "Я запитую себе, чи я можу і не хочу …".

Сполучник *si* в реченнях типу: ¡*Pobrecillo, toda la noche solo! ¡Si todavía no habla!* [10:36] ("Бідненький, всю ніч один! А ще ж не говорить!") виступає лише показником емоційного твердження.

Формула "якщо p, то q" виражає логічний умовно-наслідковий зв'язок і є характерною рисою умовних речень. Логічну основу умовних відношень складає операція імплікації, яка поєднує обидва висловлення в одне складне ціле, а саме: якщо ..., то ... . Типовою формою такої логічної операції в іспанській мові може слугувати складнопідрядне речення з

підрядним умови. Формальним методом перевірки наявності умовно-наслідкової семантики може бути трансформація цих речень в протилежні за змістом при збереженні семантичної позначеності речення, тобто його осмислення. Це досягається шляхом трансформації стверджувального речення в заперечне, заперечного у стверджувальне].

Нами з'ясовано, що в іспанській мові існують речення, які лише за формою є умовними, а в дійсності вони не відображають взаємозв'язок умова-наслідок. Ці речення збігаються за формою із підрядною частиною умови складного речення і вводяться умовним сполучником *si*. У разі самостійного вживання, мають глибинну структуру простого незалежного речення зі значенням нереалізованого бажання. Перелік досліджених нами комунікативних одиниць не є вичерпним, поза нашою увагою залишилися псевдоумовні контрастивні, компаративні та інші типи речень. Подальше вивчення дозволить систематизувати різні формальні структури псевдоумовних відношень і встановити особливості їх уживання в мовленні, що сприятиме кращому їх розумінню та використанню мовцем, який не є носієм іспанської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Gómez Torrego L.* Gramática didáctica del español / Leonardo Gómez Torrego. – Madrid : S. M., 2002. – 543 p. 2. *Nueva gramática* de la lengua española / Real Academia Española. – Madrid : Espasa Libros, 2009. – Vol. 2 : Asociación de Academia de la Lengua Española. – 885 p. 3.*Santana Marrero J.* Las oraciones condicionales : estudio en la lengua hablada Publicaciones de la Universidad de Sevilla / J. Santana Marrero // Sociolingüística andaluza. – Sevilla : Pinelo Talleres Gráfico, S. L. Camas, 2003. – № 23. – P. 132–150. 4. *Гетьман З. О.* Текстовий аналіз композиційного стандарту іспанського діалогічного мовлення : [курс лекцій з текстолінгв. для студ. старших курсів фак-ту іноз. філол.] / Зоя Олексіївна Гетьман. – К. : Видав.-поліграф. центр "Київський університет", 1994. – 96 с. 5. *Васильева-Шведе О. К.* Теоретическая грамматика испанского языка : Синтаксис предложения : [учебник] / Ольга Константиновна Васильева-Шведе, Георгий Владимирович Степанов. – [2-е изд. испр.]. – Спб. : Изд-во СПб. ун-та, 1998. – 320 с. 6. *Lázaro Carreter F.* Palabras, norma, discurso : en memoria de Fernando Lázaro Carreter / Fernando Lázaro Carreter, Luis Santos Río. – Salamanca : Ed. Universidad de Salamanca, 2005. – 1228 p. 7. *Виноградов В. С.* Грамматика испанского языка : практический курс : [учебник для ин-тов и фак-тов. иностр. яз.] / Венедикт Степанович Виноградов. – [3-е изд., испр. и доп.]. – М. : Высшая школа, 1990. – 432 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

8. *Cela C. J.* La colmena / Camilo José Cela. – Madrid : Editorial Castalia, S. A. (Alfaguara), 1987. – 456 p. 9. *Cela C. J.* Café de Artistas / Camilo José Cela. – Madrid : Alianza editorial, 1994. – 61 p. 10. *Sampedro J. L.* La sonrisa estrusca / Luis José Sampedro. – Madrid : Ed. Alpaguara, S. A., 1996. – 347 p. 11. *Vargas Llosa M.* La conversación en La Catedral / Mario Vargas Llosa. – Madrid : Santillana de Ediciones Generales, S. L., 2007. – 727 p. 12. *Torrente Ballester G.* Filomeno, a mi pesar / Gonzalo Torrente Ballester. – Barcelona : Editorial Planeta, S. A., 1986. – 442 p. 13. *Borges J. L.* Ficciones / Jorge Luis Borges. – Madrid : Alianza Editorial, S.A., 1987. – 206 p. 14. *Gala A.* El manuscrito carmesí / Antonio Gala. – Barcelona : Planeta, S. A., 1991. – 611 p.

© СудорженкоГ. П.